

MEMORIJALNI CENTAR
SREBRENICA
MEMORIAL CENTER

British Embassy
Sarajevo

STUDIJA SLUČAJA: UKRAJINA

**Mehanizam upozorenja i prevencije
genocida i zločina protiv čovječnosti**

Istraživanje na kojem se zasniva ova publikacija provedeno je u sklopu projekta „Istina, dijalog, budućnost“ koji podržava Vlada Ujedinjenog Kraljevstva.

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Ovaj dokument je zvanični Izvještaj sastavljen za potrebe i u ime Memorijalnog centra Srebrenica-Potočari Spomen obilježje i mezarje za žrtve genocida iz 1995. godine (u nastavku teksta: Memorijalni centar Srebrenica).
© 2023 – Memorijalni centar Srebrenica. Sva prava su zadržana.
Memorijalni centar Srebrenica-Potočari Spomen obilježje i mezarje za žrtve genocida iz 1995. godine

Potočari bb
75430 Srebrenica, Bosna i Hercegovina
+387 56 991 940
www.srebrenicamemorial.org

Sadržaj

Mehanizam za sprečavanje genocida i zločina protiv čovječnosti: Izvještaj o Ukrajini.....	3
Memorijalnom centru Srebrenica-Potočari Spomen obilježje i mezarje za žrtve genocida iz 1995. godine	3
Memorijalni centar Srebrenica	3
O projektu	3
IZVRŠNI SAŽETAK.....	5
PRAVNI OKVIR I PREVENCIJA MASOVNIH ZLOČINA	6
Intervencija i prevencija masovnih zločina	7
SUKOB U UKRAJINI	9
INVAZIJA NA UKRAJINU	10
INTERVENCIJA I PREVENCIJA	18
Vjerovatnoća eskalacije: Ukrajina danas	18
Argument za intervenciju i prevenciju	19
Obrazloženje argumenta za intervenciju koje se ne tiče zakona.....	19
Pravni osnov za intervenciju	20
ZAKLJUČAK I PREPORUKE	21

Mehanizam za sprečavanje genocida i zločina protiv čovječnosti: Izveštaj o Ukrajini

Memorijalnom centru Srebrenica-Potočari Spomen obilježje i mezarje za žrtve genocida iz 1995. godine

Memorijalni centar Srebrenica

Uspostavljen odlukom Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu 2000. godine, Memorijalni centar Srebrenica (punim imenom: Memorijalni centar Srebrenica – Potočari Spomen obilježje i mezarje za žrtve genocida iz 1995. godine) je mjesto sjećanja na žrtve genocida u Srebrenici iz 1995. godine. Memorijalni centar je posvećen očuvanju historije i suprotstavljanju silama neznanja i mržnje koje djela genocida čine mogućim.

O projektu

Memorijalni centar Srebrenica je počeo sa implementacijom projekta „Istina, dijalog, budućnost“ krajem 2020. godine uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva. Projekat ima za cilj da ojača kapacitete Memorijalnog centra u oblastima kao što je memorijalizacija, arhiviranje, edukacija, rad s javnošću, institucionalno umrežavanje i internacionalizacija. Istina, dijalog i suprotstavljanje nasilnom ekstremizmu su u srcu dizajna ovog projekta. Kroz istraživanje, publikacije i razvoj u ključnim oblastima svoje misije, Memorijalni centar ima težnju da preuzme vodeću ulogu u edukaciji o, ali i sprečavanju radikalne mržnje u regionu, a posebno kada se radi o genocidu, ratnim zločinima i suočavanju s prošlošću. S tim u skladu, projekat je fokusiran na razvoj ključnih kapaciteta, uključujući prikupljanje, arhiviranje i prezentaciju istraživanja, kao i izgradnju uspješnih i dugotrajnih partnerstava sa drugim institucijama u svijetu.

Mehanizam za upozoravanje na i sprečavanje genocida i zločina protiv čovječnosti je veoma (u daljem tekstu: Mehanizam) važna aktivnost u sklopu projekta koja ima za cilj da identifikira narative i obrasce ponašanja koji mogu dovesti do nasilja. Mehanizam podrazumijeva niz izvještaja koje priprema tim stručnih istraživača Memorijalnog centra, sa fokusom na situaciju rastućeg nasilja u svijetu koja potencijalno može eskalirati u genocid. Ovi izvještaji predstavljaju činjenice, oslanjajući se na dostupne dokaze, nezavisno novinarstvo i pronalazke cijjenjenih međunarodnih institucija koje rade na otkrivanju i prevenciji ugrožavanja ljudskih prava. Memorijalni centar osjeća odgovornost da stavi iskustvo Srebreničkog genocida, kao i svoje sve veće istraživačke kapacitete, u funkciju upozoravanja na situacije u kojima nasilje

eskalira, što je istovremeno važan aspekt očuvanja sjećanja na Srebrenicu. Ovim izvještajima Memorijalni centar ima za cilj iskoristiti znanja stečena kroz kolektivno iskustvo Srebrenice da upozori međunarodnu zajednicu na gnusna kršenja ljudskih prava i okolnosti koje ukazuju na neposredan rizik od genocida. Radeći na tome da se strava koja je zauvijek obilježila Srebrenicu nikad nigdje u svijetu ne ponovi, odajemo počast žrtvama Srebreničkog genocida i doprinosimo ispunjenju temeljne kolektivne odgovornosti ljudskog roda.

IZVRŠNI SAŽETAK

Ovaj izvještaj se bavi aktuelnom vojnom invazijom Rusije na Ukrajinu koja je počela 24.2.2022. godine. Pod izlikom „denacifikacije“ Ukrajine, ruske snage su krenule u kopnenu invaziju na više frontova. Uz podršku proruskih separatističkih paravojnih snaga, ruska najezda se nastavlja uprkos zadivljujućem otporu koji su pružile ukrajinske odbrambene snage. Ova agresija koja još uvijek traje je prema izvještajima u vrijeme pisanja ovog izvještaja odnijela preko 13.000 civilnih života i izazvala najveću humanitarnu krizu u Evropi od Drugog svjetskog rata.

Prevenција genocida i masovnih zločina je istovremeno međunarodna pravno obavezujuća dužnost, ali i univerzalna moralna obaveza. Kako bi obrazložio potrebu za intervencijom na prevenciji daljih zločina, ovaj izvještaj teži (1) identificirati *kršenja međunarodnog prava* koja daju pravni temelj za intervenciju; (2) procijeniti *vjerovatnoću dalje eskalacije* nasilja kako bi se pokazala neophodnost prevencije; i (3) preporučiti potencijalne *mjere* intervencije i prevencije.

S obzirom na međunarodno krivično pravo i međunarodno humanitarno pravo, zaključak ovog izvještaja može samo biti preliminaran i prethoditi istrazi akreditiranih pravnih institucija. Međutim, zaključci izvještaja ukazuju na visoku vjerovatnoću da su ruske i separatističke snage počinile i nastavljaju činiti različite **zločine protiv čovječnosti** kao i **ratne zločine** protiv civilnog stanovništva Ukrajine. Ovi zločini između ostalog uključuju: neselektivno gađanje civilnih meta; ubistva; prisilno preseljenje stanovništva; organizirano sakrivanje nestalih; mučenje; prekomjerno uništavanje imovine bez vojne opravdanosti.

S obzirom na malu vjerovatnoću da će bilo koja strana kapitulirati, izgledno je da će se nasilje u Ukrajini nastaviti, pa čak i eskalirati. Budući da Rusija nije u stanju konvencionalnim vojnim sredstvima postići brzi vojni preokret koji bi donio odlučujuću pobjedu, postoji zabrinutost da bi Putinova administracija mogla pribjeći manje korištenim metodama napada, uključujući i cyber ratovanje, pa čak i hemijsko oružje. Navodi se da su ruski zvaničnici često naglašavali da će na uključivanje Zapada u sukob odgovoriti eskalacijom što će dalje ugroziti mogućnost mirnog tješenja, čime se uvećava strah da će rat u Ukrajini metastazirati u regionalni, pa čak i globalni sukob.

Imajući ovo na umu, preliminarne **preporuke** Mehanizma za upozoravanje na i sprečavanje genocida i zločina protiv čovječnosti uključuju sljedeće:

- Ruske snage moraju **odmah obustaviti činjenje ratnih zločina i kršenje ljudskih prava**,
- Sve strane u sukobu moraju raditi na **trajnoj obustavi vatre**,
- Rusija se mora pridržavati **međunarodnih sporazuma** o korištenju hemijskog, nuklearnog i zabranjenog oružja,
- Sve strane u sukobu moraju omogućiti **sigurno uklanjanje mina** iz civilnih područja,

-
- Ruske snage moraju garantirati **potpuno neometan i siguran prolazak humanitarne pomoći i humanitarnih radnika**, kao i **evakuacije**,
 - Sve strane u sukobu moraju osigurati **zaštitu izbjeglica koje se vraćaju, interno raseljenih osoba i pripadnika manjinskih naroda** i ne smiju uskraćivati prava grupama, uključujući i ratne vojne zarobljenike,
 - Međunarodna zajednica treba **pružiti političku podršku** pregovorima između strana i intenzivirati **ekonomske i diplomatske sankcije** Rusiji.

PRAVNI OKVIR I PREVENCIJA MASOVNIH ZLOČINA

Prevenција genocida i masovnih zločina nije samo pravna obaveza svih država, nego i kolektivna moralna odgovornost cijelog ljudskog roda. Pri utvrđivanju pravnog osnova za intervenciju, analiza predstavljena u ovom izvještaju se oslanja na definiciju kršenja međunarodnog prava kako je data u postojećem pravnom sistemu. Neophodnost intervencije se utvrđuje na osnovu relevantnih mjera koje prepoznaju određene znake upozorenja i društvene uvjete koji ukazuju na potencijal eskalacije nasilja i propisuju sredstva za prevenciju.

Pravni okvir

Pri utvrđivanju pravnog osnova za intervenciju u slučaju genocida i masovnih zločina, Mehanizam za upozoravanje na i sprečavanje genocida i zločina protiv čovječnosti se oslanja na sljedeće definicije date u relevantnim zakonima i propisima:

Ratni zločini

Ratni zločini se definiraju kao ozbiljna kršenja Ženevske konvencije i uključuju bilo koji od sljedećih prekršaja počinjenih u oružanom sukobu na osobama ili stvarima zaštićenim odredbama Konvencije:

- a) Namjerno ubijanje;
- b) Mučenje ili nehumano postupanje, uključujući i biološke eksperimente;
- c) Namjerno izazivanje ozbiljne patnje ili ozbiljne povrede tijela ili zdravlja;
- d) Ekstenzivno nezakonito namjerno uništavanje i otuđivanje imovine bez vojne opravdanosti;
- e) Prisiljavanje ratnih zarobljenika ili drugih zaštićenih osoba da služe u neprijateljskoj vojsci;
- f) Namjerno uskraćivanje prava na pravedno suđenje ratnim zarobljenicima ili drugim zaštićenim osobama;
- g) Nezakonita deportacija, preseljenje ili zadržavanje;
- h) Uzimanje taoca;
- i) Druga ozbiljna kršenja zakona i običaja međunarodnog ratovanja ustanovljena međunarodnim pravom.

Zločini protiv čovječnosti

Član 7 Rimskog statuta definira zločin protiv čovječnosti kao bilo koje od navedenih djela, počinjeno djelo šireg ili sistematskog napada svjesno usmjerenog protiv civilnog stanovništva:

- a) Ubistvo;
- b) Protjerivanje;
- c) Zarobljavanje;
- d) Deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva;
- e) Zatvaranje ili drugo ozbiljno lišavanje fizičkih sloboda uz kršenje fundamentalnih propisa međunarodnog prava;
- f) Mučenje;
- g) Silovanje, seksualno ropstvo, prisilna prostitucija, prisilna trudnoća, prisilna sterilizacija, i svaki drugi oblik seksualnog zlostavljanja ovakve ili slične prirode;
- h) Progon bilo koje grupe ili zajednice na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, ili rodnoj osnovi, kako je definirano u stavu 3, ili drugim osnovama koje su univerzalno prepoznate kao zabranjene međunarodnim pravom, u vezi je sa bilo kojom radnjom preciziranom ovim stavom ili krivičnim djelom iz nadležnosti suda;
- i) Organizirano sakrivanje nestalih;
- j) Apartheid;
- k) Drugi nehumani postupci sličnog karaktera, kojima se namjerno prouzrokuju teške patnje ili ozbiljno ugrožavanje fizičkog ili mentalnog zdravlja;

Genocid

Član II Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju genocida definira genocid kao „...bilo koje od navedenih djela počinjenih sa namjerom uništenja cjelokupne nacionalne, etničke, rasne ili vjerske populacije ili jednog njenog dijela:

- a) Ubistvo pripadnika populacije;
- b) Uzrokovanje ozbiljne fizičke ili mentalne štete pripadnicima populacije;
- c) Ugrožavanje uvjeta života populacije s namjerom da izazove fizičko uništenje cijele populacije ili jednog njenog dijela;
- d) Nametanje mjera sprečavanja rođenja unutar populacije;
- e) Namjerno preseljenje djece iz jedne populacije u drugu.

Intervencija i prevencija masovnih zločina

Dužnost sprečavanja genocida je nedvojbeno pripisana Članom 1 Konvencije o genocidu. Svaka država dužna spriječiti i kazniti genocid bez obzira na

mjesto gdje je zločin počinjen,¹ kao i spriječiti i kazniti ratne zločine u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom.² Potrebno je intervenciju pokušati prvo mirnim putem, međutim ukoliko se to pokaže nemogućim, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija ima pravo odobriti druge oblike kolektivne akcije zaštite stanovništva od zločina, uključujući i oružanu intervenciju.

Iako međunarodno pravo daje eksplicitne kriterije za klasifikaciju i gonjenje kršenja, nije propisan način prognoze eskalacije sukoba u zločin, uključujući genocid. Zbog toga, kako bi se identificirali osnovi za međunarodnu intervenciju i prevenciju, potrebno je osloniti se na kolektivno znanje stečeno izučavanjem nasilja. Izučavajući modele po kojima se političko nasilje razvija, naučnici i istraživači mogu identificirati rane znake upozorenja, uključujući i političke, socijalne i ekonomske uvjete u kojima se nasilje lakše desi.³

Gregory Stanton, naučnik koji se bavi izučavanjem genocida, predstavlja deset faza genocida, kao i preventivne mjere koje mogu preduzeti domaće i međunarodne institucije u svakoj od faza.⁴ Mjere prevencije i njihov obim identificirane u ovom izvještaju su zasnovane na ovom okviru.

Rane faze: Prevencija podjele

Rani znaci upozorenja na genocid uključuju njegovanje zamjermanja i sijanje mržnje i netolerancije među populacijom. U ovoj fazi preventivne mjere uključuju **institucionalni razvoj, borbu protiv jezika i simbola mržnje, i osnaživanje marginaliziranih grupa.**

Neposredne faze: Prevencija mobilizacije

Kada se podjela i neprijateljstvo čvrsto ukorijeni u društvu, počinitelji genocida postavljaju temelje za budući genocid. U ovoj fazi preventivne mjere uključuju **podršku umjerenom djelovanju i djelovanju koje se suprotstavlja nasilju, sprečavanje militarizacije agresora, i gonjenje poticanja nasilja i konspiracija.**

Kasne faze: Prevencija nasilja

Kada se sistematizira kršenje ljudskih prava populacije nad kojom se teži počinuti genocid, može se očekivati da se nasilje protiv njih intenzivira. U kasnim fazama genocida dolazi do činjenja zločina protiv čovječnosti. Postoji neposredna prijetnja istrebljenjem populacije ili je ono već počelo, tako da međunarodna zajednica mora hitno poduzeti mjere prevencije. Sve te mjere je potrebno poduzeti u skladu sa međunarodnim pravom: **mobilizacija međunarodnih struktura, pružanje humanitarne i vojne pomoći, uspostava i odbrana međunarodno zaštićenih zona i, konačno, oružana intervencija.**

¹ Međunarodni sud pravde, slučaj primjene Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina v. Jugoslavija). Preliminarna izlaganja. 11.7.1996. Para 31.

² Vidjeti, na primjer, Vijeće za ljudska prava UN. „Izvještaj o prevenciji genocida“. A/HRC/41/24. 24.6.2019.

³ Vidjeti, na primjer, Maureen S. Heibert, *Constructing Genocide and Mass Violence* (New York: Routledge, 2017).

⁴ Stanton, Gregory S. “The Ten Stages of Genocide.” *Genocide Watch*. 2016. Dostupno na: <http://genocidewatch.net/genocide-2/8-stages-of-genocide/>.

SUKOB U UKRAJINI

Imajući na umu geopolitičke dimenzije sukoba, aktuelni sukob u Ukrajini svoju pozadinu ima u nepokolebljivoj politici i ideologiji ruskog predsjednika Vladimira Putina. Mogućnost širenja Sjevernoatlantskog pakta, kao i želje Ukrajine da se priključi Evropskoj uniji – oba scenarija koja su korištena kao izlika za rusku invaziju – predstavljaju mapu Evrope poslije Hladnog rata koja je suprotstavljena Putinovoj viziji svijeta.⁵

Ukrajina je proglasila nezavisnost od Rusije 1991. godine nakon referenduma na kojem je velika većina Ukrajinaca dala podršku ovom potezu. Nezavisnost je za Ukrajinu donijela period nestabilnosti i nemogućnosti artikulacije politike vis-à-vis evropskih integracija i ruskih veza. U novembru 2013. godine odluka tadašnjeg predsjednika Viktora Janukoviča da zaustavi dugo čekane sporazume o pridruživanju i trgovini sa EU a ojača veze sa Rusijom i Euroazijskom ekonomskom unijom, će izazvati seriju građanskih protesta u Kijevu koji će se kasnije nazvati Maidanski ustanak.⁶

Protesti su se uskoro proširili i obuhvatili ne samo otpor proruskoj vanjskoj politici, nego i političkoj korupciji, zloupotrebi moći, i ugrožavanju ljudskih prava od strane Ukrajinske vlade. Kulminacija protesta je nazvana Revolucija dostojanstva, ili Maidanska revolucija, a nemiri su nastavili eskalirati, da bi u narednim mjesecima doveli do sukoba između protestanata sa Maidana i Snaga sigurnosti Ukrajine sa smrtnim ishodom. U februaru 2014. potpisan je sporazum kojim je uspostavljena prelazna vlada. Janukovič je glasanjem Parlamenta smijenjen, i pod prijetnjom tužbama za zloupotrebu položaja, pobjegao iz zemlje.⁷

Nakon toga onoga što se smatralo državnim udarom u režiji Predsjednika Janukoviča, ruski uticaj nad Ukrajinom je ojačao. Krimski poluotok se našao pod kontrolom proruskih separatista, a prisustvo ruskih snaga u regionu se naglo povećalo. U takvom okruženju 2014. godine Rusija donosi odluku da anektira Krim na osnovu kontroverznog referenduma koji se smatra ilegalnim. Sličan scenarij se spremao i za Donbas. Proruske paravojsne snage i ruska vojska su silom preuzeli kontrolu nad istočnim dijelom Ukrajine i najavile referendum. U maju 2014. godine, uprkos atmosferi drastičnih kršenja izbornih pravila, održan je referendum kojim su Donjetska i Luhanska oblast proglasile nezavisnost od Ukrajine.⁸

Kako su se sukobi u Donbasu intenzivirali, narod Ukrajine i njihovo rukovodstvo su očvrtnuli orijentaciju prema članstvu u EU i NATO-u. Putinu se ovaj odlučni zaokret prema zapadnim integracijama, bez obzira na stvarne šanse Ukrajine

⁵Mankoff, Jeffrey. "Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict." *Centar za strateške i međunarodne studije*. 22.4.2022.

Dostupno na <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>.

⁶Ray, Michael. "Ukraine crisis." *Encyclopaedia Britannica*. 16.8.2022. Dostupno na <https://www.britannica.com/topic/Ukraine-crisis#ref323581>.

⁷Ibid.

⁸Ibid.

da postane članica bilo koje od ove dvije organizacije, činio kao „seizmička promjena koja svaku ideju reintegracije sa Rusijom čini teže zamislivom.“⁹ Smatrajući ove okolnosti neprihvatljivima, Putin ostaje odlučan u svojim namjerama, čime se potiče dalja eskalacija nasilja.

INVAZIJA NA UKRAJINU

Rusija počinje svoju „specijalnu vojnu operaciju“ u Ukrajini 24.2.2022. Za razliku od ranijih ruskih intervencija u Donbasu, ova operacija podrazumijeva sveobuhvatnu invaziju na cijelu zemlju i djelovanje na više frontova. Putin obrazlaže invaziju širenjem NATO-a ka istoku i navodnom podrškom koju ekstremni nacionalisti i neonacisti u Ukrajini pružaju ovoj organizaciji. Odnosno, Putin optužuje režim u Kijevu za genocid nad Rusima i obrazlaže da je invazija zakonit i opravdan čin samoodbrane sa ciljem demilitarizacije i denacifikacije Ukrajine. U biti, invazija je obrazložena ukorijenjenim poricanjem legitimnosti Ukrajinske vlade, čime i same ukrajinske države i ukrajinskog identiteta.¹⁰

Pokretanjem invazije, konflikt se brzo razvio sjevernim frontom prema Kijevu, sjevernoistočnim prema Karkivu, južnim sa krima i jugoistočnim iz Donbasa. U naporima da napreduju ka Prijestolnici, ruske snage su se suočile sa žestokim otporom i pretrpjele ogromne gubitke. Rusija je 25.3. najavila povlačenje trupa iz ove regije kako bi se fokus stavio na istočni front. Nakon toga je uslijedio novi napad na Donbas kojim je Luhanska oblast stavljena pod rusku kontrolu. Dok napredovanje ruskih snaga ukrajinska odbrana djelimično usporava, nastavljaju se ruski napadi na vojne i civilne ciljeve, a Kremlj najavljuje proširenje teritorijalnih ciljeva.¹¹

Operacije koje provode ruske i separatističke snage za vrijeme invazije karakteriziraju neselektivni napadi na civile, uključujući i granatiranje stambenih naselja i civilne infrastrukture poput bolnica, škola, vrtića i skloništa. Vojnu ofanzivu također karakterizira i neproporcionalno korištenje sile, uključujući i eksplozivne naprave širokog dometa, tešku artiljeriju, višecijevne bacače raketa, zračne napade, kasetnu municiju i balističke projekte. Iz okupiranih oblasti dolaze svjedočenja o torturama, seksualnom nasilju i drugim zvjerstvima koje ruski vojnici čine protiv civilnog stanovništva.

Iako prepoznaje navode o zlodjelima koje su počinile snage Vlade Ukrajine od početka invazije,¹² ovaj izvještaj će se fokusirati samo na aktivnosti vršitelja invazije i njihovih saradnika¹³ koji su do sad odgovorni za ogromnu većinu

⁹ Mankoff, “Russia’s War in Ukraine: Identity, History, and Conflict.”

¹⁰ Vidjeti, na primjer, Al Jazeera. ““No other option”: Excerpts of Putin’s speech declaring war.” *Al Jazeera*. 24.2.2022. Dostupno na: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/24/putins-speech-declaring-war-on-ukraine-translated-excerpts>.

¹¹ Tobias, Ben. “Ukraine war: Russia’s Lavrov says ready to expand war aims.” *BBC News*. 21.7.2022.

Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-62231936>.

¹² Vidjeti, na primjer, Amnesty International. “Ukraine: military endangering civilians by locating forces in residential areas - new research.” 4.8.2022. Dostupno na: https://www.amnesty.org.uk/press-releases/ukraine-military-endangering-civilians-locating-forces-residential-areas-new?fbclid=IwARIGmCJUQUXZjTM48Tz5kW9d-Nc3Ua0eHvvZKOWzpIB_tRTHAvajex_S818. Isto vidjeti: Baig, Assed. “Witnessing war crimes in Kharkiv.” *Al Jazeera*. 17.7.2022. Dostupno na: <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/17/reporters-notebook-kharkiv>.

¹³ U nastavku teksta ruske i separatističke snage se neće navoditi odvojeno, i bit će nazvane jednim imenom „ruske snage“.

zločina u Ukrajini. Osim toga, iako bi sveobuhvatniji izvještaj vjerovatno dao dodatne argumente zaključcima predstavljenim ovdje, ovaj izvještaj će se fokusirati samo na najsimptomatičnije operacije koje pokazuju rusku taktiku i metode ratovanja.

Južna/jugoistočna ofanziva

Donbaska regija je u samom centru političkih ambicija Kremlija još od najmanje 2014. godine. Rusija polaže pravo na Donjetsku i Luhansku oblast, odakle potiče proruski pokret u Ukrajini, zagovarajući „oslobađanje“ ovih teritorija od Ukrajine, na osnovu etničkog i nacionalnog identiteta. Pored toga, Donbas ima veliku stratešku važnost kao industrijsko srce Ukrajine.¹⁴ Donbaska regija, a posebno Donjetska i Luhanska oblast, koja kao takva ima ogroman značaj za sve strane, svjedočila je najgorim zločinima od početka invazije.

Mariupolj

Smješten između Krima i Donbasa, Mariupolj predstavlja nedostajuću kariku kojom bi se povezale ukrajinske teritorije koje drže ruske snage. Zauzimanje Mariupolja je bilo od ključnog značaja za teritorijalne pretenzije Kremlija, jer otvara kopneni put do Krima.¹⁵ Na ovaj strateški značaj ukazuje i intenzitet ruske akcije na zauzimanju grada.

Ruske snage su Mariupolj držale pod opsadom mjesecima, uz neselektivne i neproporcionalne napade na stanovništvo, uključujući i granatiranje, zračne napade i ulične borbe. Ciljali su civilnu infrastrukturu, uključujući i porodilište¹⁶ i pozorište za koje se znalo da ga civili, uz to i djeca, koriste kao sklonište.¹⁷ Ruski napad na Mariupolj je bio i brutalan i namjeran, na šta ukazuje otkriće masovnih grobnica kao pokušaja da se sakriju dokazi.¹⁸

„Bilo je zaista strašno jer nismo mogli izlaziti. Bilo je jednostavno preopasno. A unutra smo išli od skloništa do skloništa jer su bombe stalno padale. Bili smo gladni, bilo nas je strah i stalno su nas granatirali.“¹⁹

„Djecu je bilo strah od prvog dana, naravno, bojali su se ovog stalnog bombardovanja. A kad bi napetost baš narasla, grčili su se od histeričnog straha u podrumima. I stalno su pitali: 'Boli li kad se umre?'... Jer mjesto gdje smo bili je u zoni aktivnih borbi, pod stalnom vatrom. U našu zgradu su udarile

¹⁴ Reuters. "Russia Strikes Kyiv for 1st Time In Over A Month, Putin Gives Ultimatum." *NDTV*. 6.6. 2022. Dostupno na: <https://www.ndtv.com/world-news/russia-strikes-kyiv-for-1st-time-in-over-a-month-putin-gives-ultimatum-3041375>.

¹⁵ Sullivan, Becky i Laurel Wamsley. "Mariupol has fallen to Russia. Here's what that means for Ukraine." *NPR News*. 19.5.2022. Dostupno na <https://www.npr.org/2022/05/18/1099885151/mariupol-falls-ukraine-russia-what-it-means?t=1656945797861&t=1661283372848>.

¹⁶ Vidjeti, na primjer, Chappell, Bill i Lauren Frayer. "A direct Russian strike devastated a maternity hospital in Mariupol, Zelenskyy says." *NPR News*. 9.3.2022. Dostupno na: <https://www.npr.org/2022/03/09/1085450946/maternity-hospital-mariupol-russian-strike>.

¹⁷ Hinnant, Lori, Mstyslav Chernom i Vasilija Stepanenko. "AP evidence points to 600 dead in Mariupol theater airstrikes." *AP News*. 4.5.2022. Dostupno na: <https://apnews.com/article/Russia-ukraine-war-mariupol-theater-c321a196fbd568899841b506afcac7a1>.

¹⁸ Werbeck, Nicole i Dustin Jones. "Another possible mass grave with as many as 9,000 bodies is found near Mariupol." *NPR News*. 22.4.2022. Dostupno na: <https://www.npr.org/sections/pictureshow/2022/04/22/1094234731/possible-mass-graves-near-mariupol-shown-in-satellite-images>.

¹⁹ Četrdesetsedmogodišnja Anna Krylova iz Mariupolja. Svjedočanstvo iz Kakissis, Joanna i Hanna Palamarenko. "Evacuees from Mariupol describe how they survived inside the Azovstal steel plant." *NPR News*. 4.5.2022. Dostupno na: <https://www.npr.org/2022/05/04/1096545742/ukraine-mariupol-azovstal-evacuees-russia-siege>.

četiri granate dok smo bili u njoj. Jedna je bomba probila dva sprata u susjednom ulazu. Poginulo je troje djece i dvoje odraslih... Kada su počela masovna granatiranja, naša su djeca venula. Pričali su vrlo malo, samo su sjedili mentalno odsutni.“²⁰

Do trenutka kad su ruske snage zauzele Mariupolj, grad je bio pretvoren u prah, a hiljade njegovih stanovnika poginulo ili raseljeno u ostatak teritorija pod kontrolom ukrajinskih snaga. Opsada je dovela do očajne humanitarne krize, a preživjeli su opisivali ekstremni nedostatak hrane, vode, grijanja, struje, kao i komunikacija s vanjskim svijetom.²¹ Kako su izvorišta vode zagađena mrtvim tijelima koja su ostala po ulicama, preživjelima je uz ostale opasnosti prijetio i rizik od kolere i drugih opasnih oboljenja.

Sjeverodonjeck i Lisičansk

Grad Sjeverodonjeck je dugo smatran uporištem separatista sa jakom proruskom orijentacijom, zajedno sa susjednim Lisičanskom. Ovi gradovi imaju strateški značaj za Rusiju jer povezuju istočni dio Donbasa sa ostatkom Ukrajine. Zauzimanje ovih gradova bi Rusiji dalo kontrolu nad cijelom Luhanskom oblasti, odakle bi ruska ofanziva mogla brže napredovati.²² S ovim na umu, ruske snage su krenule u asimetričan i neselektivan napad na Sjeverodonjeck i Lisičansk.

Taktika koju su ruske snage primjenile na Sjeverodonjeck je slična onoj primjenjenoj na Mariupolj – brutalna opsada sa potpunim razaranjem grada, Stanovnici Sjeverodonjecka su izdržali višemjesečno granatiranje, bombardovanje i pješadijske napade u kojim su stambena naselja i civilna infrastruktura neselektivno razarani. Grad je konačno pao pod punu kontrolu ruskih snaga koje su rušenjem mosta prema Lisičansku gotovo onemogućile evakuaciju ranjenih vojnika i civila.²³

Kako je Sjeverodonjeck pao, Rusija je nastavila napredovanje prema Lisičansku, koristeći istu taktiku, uključujući i prekomjerno granatiranje civilne infrastrukture i stambenih naselja, artiljerijske i pješadijske napade. Na civile su vršeni namjerni napadi, prema izvještajima čak u trenucima kad su išli po vodu.²⁴ Opisana kao „jedna od najvećih bitaka u Evropi generacijama“, bitka za Lisičansk je završila povlačenjem ukrajinskih snaga i ruskim osvajanjem Luhanske oblasti.²⁵

²⁰ Halyna, dvadesetosmogodišnjakinja iz Mariupolja. Svjedočanstvo Mirovalev, Mansur. “Mariupol survivor: My young children asked me if it hurts to die.” *Al Jazeera*. 7.6.2022. Dostupno na: <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/7/mariupol-survivor-mom-does-it-hurt-to-die>.

²¹ Sullivan i Wamsley, “Mariupol has fallen to Russia.”

²² Goncharenko, Roman. “Why Ukraine's Sievierodonetsk is so important.” *DW*. 9.6.2022. Dostupno na: <https://www.dw.com/en/why-ukraines-sieverodonetsk-is-so-important/a-62001664>.

²³ Ibid.

²⁴ Gadzo, Mersiha, Sasha Petrova i Hamza Mohamed. “Ukraine latest updates: Missile hits Kremenchuk shopping mall.” *Al Jazeera*.

27.6.2022. Dostupno na: <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/27/russia-ukraine-live-news-kyiv-asks-for-modern-air-defence-system-liveblog>.

²⁵ Balmforth, Tom i Mac Hunder. “Zelenskiy says Ukrainian forces undeterred; Russia hails Luhansk victory.” *Reuters*. 4.7.2022.

Dostupno na: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-withdraws-battered-lysychnansky-city-russia-claims-major-victory-2022-07-04/>.

„U Lisičansku je dobar dan svaki onaj dan kad niste umrli. Ko god kaže da ga nije strah, laže.“²⁶

„Ovdje se nekad živjelo mirno. Normalno. A onda je rat to sve uništio. Nema vode, nema struje, nema plina. Ja sam očajan.“²⁷

Prema izvještajima, ruske trupe su nadzirale prisilno preseljenje Ukrajinaca, siročadi, iz Donbasa u Rusiju ili teritorije pod kontrolom ruskih snaga za vrijeme invazije.²⁸ Osim toga, kao i u Karkivu i Kijevskoj regiji, ruske snage su i u Donbasu koristile nagazne mine.²⁹

Kao i na drugim mjestima, ruski napadi na gradove blizance u Donbasu su bili namjerni, sistematični i nemilosrdni. Osvajajući Sjeverodonjeck i Lisičansk, napadi ruskih snaga su bili neproporcionalni, neselektivni i često vojno neopravdani. U svojim naporima da osvoje ukrajinske teritorije, napadači su ranije žive metropole pretvarali u mrtve gradove, uništavajući živote hiljadama Ukrajinaca, kako onih koji su ostali, tako i onih koji su izbjegli.³⁰

Sjeverna/sjeveroistočna ofanziva

Drugi najveći grad Ukrajine čije stanovništvo uglavnom govori ruski jezik, Karkiv, je od strateškog značaja od samog početka invazije. Historija separatističkih tendencija u ovom gradu dovela je do vjerovanja da će se ruske snage suočiti sa veoma malo otpora i osigurati brzu pobjedu koja će im omogućiti da kontrolu prošire na istočne i jugoistočne dijelove Ukrajine. Iako su prvobitni napad ruskih trupa na Karkiv ukrajinske snage i dobrovoljci brzo odbranili, Rusi su nastavili napore na zauzimanju ovog grada koji su od naprednog centra umjetnosti, trgovine i nauke uskoro pretvorili u ruševine.³¹

Ruski napadi na Karkiv su bili neselektivni i neproporcionalni, bez imalo obzira prema životima civila. Napadi su uključivali kopnenu invaziju, napade projektilima i tešku artiljeriju. Ruska vojska je često koristila nenavodene rakete i artiljerijske granate sa širokim dometom u stambenim naseljima, kao i kasetnu municiju, protupješađijske mine i druga zabranjena oružja. Civilna infrastruktura, kao što su bolnice, škole i vrtići je srušena sa zemljom. Građani su gađani svuda – u domovima, na igralištima, u redu za humanitarnu pomoć ili vodu, dok kupuju hranu, itd. Oni koji nisu ubijeni su ozbiljno ranjavani i

²⁶ Šef policije iz Lisičanska. Svjedočenje Guerin, Orla. “Lysychansk: Russia erasing history in Ukraine's 'dead city'.” BBC News. 13.6.2022. Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61785806>.

²⁷ Šezdesetsedmogodišnji stanovnik Lisičanska. Svjedočenje Guerin, Orla. “Lysychansk: Russia erasing history in Ukraine's 'dead city'.”

²⁸ UN Novosti. Novosti ukrajko. 15.6.2022. Dostupno na: <https://news.un.org/en/audio/2022/06/1120432>.

²⁹ Human Rights Watch. “Background Briefing on Landmine Use in Ukraine.” 15.6.2022.

Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2022/06/15/background-briefing-landmine-use-ukraine>.

³⁰ Sands, Leo. “Ukraine war: Severodonetsk and Lysychansk are dead cities – Zelensky.” BBC News. 6.6.2022.

Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61711028>.

³¹ Khurshudyan, Isabella i Miriam Berger. “Why Kharkiv, a city known for its poets, has become a key battleground in Ukraine.”

The Washington Post. 28.2.2022. Dostupno na: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/28/kharkiv-ukraine-russia-war-east/>.

sakaćeni.³² Prema izvještajima s terena, u sklopu invazije kopnom dešavala su se silovanja karkivskih žena.³³

„Bili smo na igralištu, bilo je oko 4 popodne, i bilo je dosta porodica sa djecom. Tu su bili i komunalni radnici, čistili i uređivali bilje. Odjednom sam vidio bljesak, kao što se dešava kad neko vari metal [...] zgrabio sam kćer, pritisnuo je uz drvo i zagrlio tako da je bila zaštićena između drveta i mog tijela. Bilo je puno dima i ništa se više nije vidjelo, ali su se čule druge, dalje eksplozije. Kad se dim razišao, vidio sam ljude kako leže na zemlji, komunalce, a među njima i moju ženu Oksanu. Kada je moja kćer vidjela mamu na tlu u lokvi krvi, rekla mi je 'Hajmo kući, mama je mrtva i svi su mrtvi.' Bila je u šoku, a i ja sam.“³⁴

„Bila sam u kuhinji kada je eksplodiralo, osjetila sam da se prozori i namještaj tresu i potrčala sam u hodnik. Čula sam vriske. Ispred zgrade pored klupe jedan muškarac i jedna žena su ležali u lokvi krvi. Oboje su bili mrtvi. Trećeg je odvela hitna pomoć, ne znam je li živ. Geleri su ulijetali u stanove. Moj susjed je sjedio i radio za kompjuterom pored prozora, ali je srećom minut prije eksplozije legao na kauč da se odmori. Nekoliko prolaznika je poginulo, a mnogi su ranjeni. Bio je to pokolj. Nikad neću zaboraviti taj dan.“³⁵

„Sklonili smo se u podrum i otišla sam gore do stana samo na minut. Upravo tad se desio napad i ranjena sam. Moj susjed, Stas Chikin, je poginuo. Bio je u podrumu sa ženom i šestogodišnjim sinom i roditeljima. Izašao je da zapali cigaretu i ubijen je na mjestu. Svi možemo umrijeti u svakom trenutku.“³⁶

Grad nikad nije pao pod rusku kontrolu, a intenzitet granatiranja u nekim dijelovima se postepeno smanjio. U junu 2022. godine su napadi prestali, a Karkiv je ostao kao razrušeni grad duhova.³⁷

Kijevska oblast

Na početku invazije na Ukrajinu, Rusija je pokušala napredovati prema Kijevu, napadajući gradove i sela u sjeverozapadnom dijelu Kijevske oblasti. U ovoj regiji počinjena su neka od najbrutalnijih i najnasilnijih djela.

Buča

U martu 2022. za vrijeme okupacije Buče, ruske snage počinile su neke od najgnusnijih zločina protiv civila zabilježenih od početka invazije. Između ostalih djela, tu su smaknuća, mučenja, pljačkanja i otmice. Prema izvještajima ruski vojnici su napadali civile koji su se sakrivali u kućama tako što su na njih pucali, granatirali ih i bacali ručne bombe.³⁸ Ruski tenkovi, oklopna vozila i

32 Amnesty International. "Anyone can die at any time: Indiscriminate attacks by Russian forces in Khrakiv, Ukraine." 13.6.2022. Dostupno na: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/5682/2022/en/>.

33 Human Rights Watch. "Ukraine: Apparent War Crimes in Russia-Controlled Areas." 3.4.2022. Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2022/04/03/ukraine-apparent-war-crimes-russia-controlled-areas>.

34 Ivan Litvynenko, četrdesetogodišnji udovac iz Karkiva. Svjedočenje za Amnesty International. "Anyone can die at any time."

35 Tetiana, stanovnica Karkiva. Svjedočenje za Amnesty International. "Anyone can die at any time."

36 Tetiana Oleksandrivna, pedesetdevetogodišnja žena iz Karkiva. Svjedočenje za Amnesty International. "Anyone can die at any time."

37 Gunter, Joel. "It's like Chernobyl now: Life in Kharkiv's ghost town." *BBC News*. 24.6.2022.

Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61856229>.

38 Vidjeti, na primjer, Amnesty International. "'He's not coming back': War crimes in Northwest areas of Kyiv Oblast." 6.5.2022.

Dostupno na: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/5561/2022/en/>. See also Human Rights Watch. "Ukraine: Russian Forces' Trail of Death in Bucha." 21 April 2022. Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2022/04/21/ukraine-russian-forces-trail-death-bucha>.

naoružani vojnici su bili svuda po gradu u svakom trenutku, što je civile prisiljavalo da ostanu sakriveni bez pristupa hrani, vodi, struji ili komunikacijama. Iako je dolazilo do povremenih prekida granatiranja, snajperska vatra nikad nije prestajala. U stalnom strahu za vlastite živote, stanovnici Buče su se osjećali kao taoci, beznadežno zarobljeni u vlastitom gradu.³⁹

„Nije bilo vode pa se požari nisu gasili. Kuće su gorjele dok ne izgore do temelja [...] Mi smo ostajali unutra, oblačili sve što smo imali na sebe da se ugrijemo. Nismo imali vode, struje, a praktično ni telefonskog signala. Ako su i bili humanitarni koridori, mi nismo mogli za njih saznati [...] Vidjeli smo njih kako voze ulicom i pucaju po prozorima nasumice. Samo onako pucaju.“⁴⁰

„Bili smo u podrumu i nismo smjeli otići do stepenica da pogledamo šta se dešava jer nas je bilo strah da nas ne pogode. Kada smo konačno provirili, vidjeli smo da je Leonid mrtav, zgrčen na dnu stepenica u lokvi krvi. Dio glave mu je nedostajao, a kosti su virile iz noge. To su bile ogromne povrede, nisu od metaka. Mora da je bila bomba.“⁴¹

„I onda sam pogledala desno i vidjela kako Oleh leži u krvi. Odmah sam znala da je mrtav. Falió mu je dio glave i iz uha mu je jako tekla krv. Vrisnula sam, a vojnici su onda okrenuli puške prema meni. Viknula sam, 'Pucaj u mene!' Vojnici su nas potjerali da odmah idemo. Nismo se mogli vratiti sve dok se oni nisu povukli iz Buče. Olehovo tijelo je ostalo tako na ulici.“⁴²

Kad su se ruske snage povukle iz Buče da se fokusiraju na istočnu Ukrajinu, za sobom su ostavile uništen grad, stotine leševa na ulicama i puno nagaznih mina. Hiljade ljudi su napustile grad, ali su oni najranjiviji – stari, bolesni i invalidi – ostali blokirani bez grijanja i osnovnih potrepšina, duboko traumatizirani.⁴³ Na osnovu djela počinjenih u Kijevskoj oblasti, ukrajinski predsjednik Volodimir Zelenski je optužio Kremlj za genocidne namjere protiv ukrajinskih civila.⁴⁴

Irpín

S obzirom na blizinu Kijeva, u pokušaju da napreduju prema Prijestolnici, ruske snage su brutalno zauzele Irpin. Kao i sa drugim gradovima, držali su se strategije da terorom grad navedu na predaju i isprazne od civila kako bi mogli zauzeti teritoriju.⁴⁵

Napad na Irpin se nije puno razlikovao od drugih operacija u sklopu invazije, sa tipičnim osobinama ruske vojne strategije. Stalno intenzivno granatiranje civilne infrastrukture i privatne imovine, i svakodnevna paljba po građanima. U izvještajima se takođe navodi da su ruski vojnici prisilno držali ljude zarobljene

³⁹ Gorbunova, Yuila. “Devastation and Loss in Bucha, Ukraine Life for Civilians in a Town Encircled by Russian Forces.” *Human Rights Watch*. 30.3.2022. Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2022/03/30/devastation-and-loss-bucha-ukraine>.

⁴⁰ Olena, četrdesetosmogodišnjakinja iz Buče. Svjedočenje za Gorbunova, Yuila. “Devastation and Loss in Bucha.”

⁴¹ Leonidova susjeda iz Buče. Svjedočenje za Amnesty International. ““He’s not coming back.””

⁴² Irina Abramov iz Buče. Svjedočenje za Amnesty International. ““He’s not coming back.””

⁴³ Međunarodni komitet Crvenog križa. “Left behind in Ukraine: The faces of Bucha.” *MKCK*. 20.4.2022.

Dostupno na: <https://www.icrc.org/en/document/left-behind-ukraine-faces-bucha>.

⁴⁴ Vidjeti, na primjer, Al Jazeera. “Bucha: World reacts to ‘unbearable’ civilian killings in Ukraine.” *Al Jazeera*. 4.4.2022.

Dostupno na: <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/4/unbearable-world-reacts-to-civilian-killings-in-bucha-ukraine>.

⁴⁵ Guerin, Orla. “War in Ukraine: ‘It’s hell, it’s really hell’ - Families flee bombs in Irpin.” *BBC News*. 7.3. 2022.

Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60651801>.

u podrumima i vršili smaknuća.⁴⁶ U nekim dijelovima grada žene su, čini se, posebno bile izložene. Jedna žena od oko 25 godina je više puta pregažena ruskim oklopnim vozilom i ostavljena da leži na ulici više od mjesec dana jer se niko nije usuđivao da izađe i pokupi njeno tijelo. To je samo jedan primjer namjernog terora koji je ruska vojska izvodila nad civilima tokom okupacije.⁴⁷

Zarobljeni u svojim skrovištima danima, gotovo bez pristupa vodi, hrani, lijekovima, bez struje i grijanja, stanovnici Irpina su se borili da prežive, u konstantnom strahu i očaju. Što je najgore, ruske snage su granatirale puteve za evakuaciju što je svaki pokušaj bijega iz grada činilo opasnim. Ovo pokazuje namjernu i neselektivnu prirodu ruskih operacija u Irpinu.⁴⁸

„Sve je bombardovano. Po dva-tri dana nema svjetla, nema struje, nema plina, i nema interneta. Ljudi sjede u podrumima i djeca se razbolijevaju.“⁴⁹
„Ruski vojnici su pucali na naše sugrađane. Jedna porodica je pobijena. Ova granata, ova mina je udarila, i pred mojim očima ubila dvoje djece i roditelje.“⁵⁰

„Zatvorite nebo, molim vas. Ovdje je pakao, stvarno pakao. Ruski vojnici bombarduju civilne kuće, Rusi se ne bore protiv vojske, oni se bore protiv svih nas.“⁵¹

Kada su početkom aprila ruske trupe napustile Irpin da se fokusiraju na akcije u Donbasu, za njima je ostao razrušen grad, traumatizirani stanovnici i stotine mrtvih tijela koja su se mjesecima pronalazila među ruševinama.⁵²

„Nekoliko gradova u okolini Kijeva, kao Irpin i Buča, su ranije bila slikovita mirna naselja gdje su mlade porodice rado doseljavale. Sada su uništeni, gotovo izbrisani, stotine je mrtvih i hiljade raseljenih. Ova mirna naselja su sada humanitarna katastrofa.“⁵³

Kijev

Iako je rusko nadiranje prema Kijevu za sobom ostavljalo devastaciju i horor u cijeloj regiji, napadi na glavni grad nisu bili tako brutalni kao u ostatku Oblasti, zahvaljujući uspjesima ukrajinskih odbrambenih snaga Kijeva. Bez obzira na to, Ruski napadi na Kijev se oslanjaju na istu taktiku kao i u ostatku zemlje.

⁴⁶ Bezpiatchuk, Zhanna. "Irpın: Russia's reign of terror in a quiet neighbourhood near Kyiv." *BBC News*. 8.6.2022. Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61667500>.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Human Rights Watch. "Ukraine: Russian Assault Kills Fleeing Civilians." 8.3.2022. Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2022/03/08/ukraine-russian-assault-kills-fleeing-civilians>. Vidjeti također, Amnesty International. "Humanitarian corridors for civilians fleeing Russian attacks must provide safety – new testimonies." 10.3.2022. Dostupno na: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/ukraine-humanitarian-corridors-for-civilians-fleeing-russian-attacks-must-provide-safety-new-testimonies/>.

⁴⁹ Valentina, interno raseljena osoba iz Irpina. Svjedočenje za Guerin, "War in Ukraine."

⁵⁰ Oleksandr Markushyn, gradonačelnik Irpina. Svjedočenje za Guerin, "War in Ukraine."

⁵¹ Andrei, tridesetšestogodišnjak iz Irpina. Svjedočenje za Guerin, "War in Ukraine."

⁵² Bezpiatchuk, "Irpın: Russia's reign of terror."

⁵³ Guryeva, Maria. "'Everything is on fire': One month since the Russian invasion of Ukraine." *Amnesty International*. 24.3.2022. Dostupno na: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/everything-is-on-fire-one-month-since-the-russian-invasion-of-ukraine/>.

Ruski napadi na Kijev su se uglavnom sastojali od napada projektilima na strateški bitne mete, mada je i glavni grad svjedočio neselektivnom bombardovanju bez strateškog značaja. Rusi su koristili dalekometne zračne napade koje je ukrajinska protuzračna odbrana često uspijevala odbiti. Uprkos tome, u civilnim i stambenim zonama ovi napadi su često uspijevali i dovodili do smrti i uništavanja.⁵⁴

Svaki put kad bi se neka vrsta normalnosti vratila u Kijev, grad je izložen još jednom napadu. Ovaj ritam se izgleda nastavlja, jer je Kijev kao glavni grad od centralnog strateškog značaja za Rusiju u pokušajima da onespособi ukrajinsku vojnu infrastrukturu i spriječi dopremanje oružja sa Zapada.⁵⁵

⁵⁴ Waterhouse, James. "The war in Kyiv: Denial, darkness and then calm." *BBC News*. 3.6.2022.
Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61671917>.

⁵⁵ Reuters. "Russia Strikes Kyiv for 1st Time In Over A Month, Putin Gives Ultimatum." *NDTV*. 6.6.2022.

INTERVENCIJA I PREVENCIJA

Dokazi predstavljeni u ovom izvještaju navode na zaključak da su ruske snage odgovorne za brojna kršenja međunarodnog prava počinjena za vrijeme njihove invazije na Ukrajinu. Bez stvarne nade u brzo rješenje sukoba, neophodno je izvršiti procjenu situacije na terenu i odlučiti o mogućim načinima smirivanja sukoba i ublažavanja patnji ukrajinskih civila.

Vjerovatnoća eskalacije: Ukrajina danas

U svim dijelovima Ukrajine vidljiva su ogromna razaranja i izgubljeni ljudski životi kojima je plaćena cijena ruske invazije. U vrijeme izrade ove studije bilo je zabilježeno oko 5.514 poginulih i 7.698 ranjenih civila, većinom u Donbasu. Pretpostavlja se da su stvarni brojevi značajno viši jer je su informacije iz više dijelova zemlje nedostupne ili neobrađene, posebno iz mjesta gdje su aktivnosti bile najžešće.⁵⁶ Procjenjuje se da je 11.150.639 ljudi napustilo zemlju bježeći od smrti i razaranja, dok je 7,7 miliona interno raseljeno.⁵⁷ Procjenjuje se da je 13 miliona ljudi u stanju akutnog rizika u dijelovima zemlje zahvaćenim konfliktom. Mnogi dijelovi zemlje se bore sa alarmirajućom humanitarnom krizom, ozbiljnim nedostacima hrane i bez pristupa zdravstvenoj zaštiti.⁵⁸

Pored toga, slabe su nade da će se u skorije vrijeme doći do rješenja sukoba diplomatskim putem. Kao uvjet za završetak rata, Rusija zahtijeva da se Ukrajina demilitarizira, da se ustavom obaveže na neutralnost (tj. nepristupanje NATO-u), da prizna Krim u sastavu Rusije, a Donjeck i Luhansk kao nezavisne države. Ukrajina čvrsto odbija ove zahtjeve, posebno teritorijalne ustupke koji se tiču Krima i Donbasa. Osim toga, ukrajinski predsjednik Volodimir Zelenski ostaje nepokoleban u nastojanjima da izgradi čvršće veze sa zapadom, i zahtjevima za ubrzanje pristupanja EU i bližom saradnjom sa NATO-om. Ovo naravno dovodi do još veće odlučnosti Kremlja.

Za Vladimira Putina, vojni poraz u Ukrajini nije prihvatljiv ni zbog unutarnjih ni zbog vanjskih odnosa. S obzirom na iznenađujuću snagu i istrajnost ukrajinske odbrane, čini se da je izvjesno da će napadi ruskih snaga eskalirati sve dok to Kremlj bude mogao priuštiti. Kako je učinkovitost ruske vojne strategije podbacila u odnosu na generalna očekivanja, stručnjaci vjeruju da će to samo ojačati rusku odlučnost i inspirirati Kremlj da traži nove načine eskalacije sukoba.⁵⁹ Prisutna je sve veća zabrinutost zbog mogućnosti korištenja

⁵⁶ Ured visokog povjerenika za ljudska prava. (OHCHR). "Ukraine: civilian casualty update 15 August 2022." 15.8.2022.

Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/news/2022/08/ukraine-civilian-casualty-update-15-august-2022>.

⁵⁷ OHCHR. "Ukraine: Millions of displaced traumatised and urgently need help, say experts." 5.5.2022. Dostupno na:

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/05/ukraine-millions-displaced-traumatised-and-urgently-need-help-say-experts>.

⁵⁸ Reliefweb. "Ukrainian Crisis - Situational Analysis (23 May 2022)." *ReliefWeb*. 23.5.2022.

Dostupno na: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukrainian-crisis-situational-analysis-23-may-2022>.

⁵⁹ Vidjeti, na primjer, Koziej, Stanislaw. "Russia-Ukraine War: Scenarios." *Geopolitical Intelligence Services*. 11 May 2022.

Dostupno na: <https://www.gisreportsonline.com/r/ukraine-war-escalation/>; Landale, James. "Ukraine: How might the war end? Five scenarios." *BBC News*. 3.3.2022. Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60602936>.

sredstava koja do sad nisu korištena, odnosno nisu korištena puno, kao što su zračni, cyber, hemijski pa čak i nuklearni napadi. I zaista, Putin i drugi zvaničnici su u više izjava insinuirali spremnost Rusije na nuklearne napade u kontekstu rata u Ukrajini.⁶⁰ Iako mnogi analitičari odbacuju ovakve opaske kao prazne prijetnje, Putinova administracija ostaje čvrsto na stavu da povećan obim zapadne intervencije može izazvati brzu i eksponencijalnu eskalaciju. Pored višestrukih upozorenja, Rusija opravdanje za širenje teritorijalnih operacija nalazi u povećanoj vojnoj pomoći koju zapad pruža Ukrajini.⁶¹ Sve ovo dovodi do osjećaja neizvjesnosti kada je u pitanju uključivanje zapada, i dalje ugrožava mogućnost mirnog rješenja.

Argument za intervenciju i prevenciju

Rat u Ukrajini eskalira zabrinjavajućom brzinom, a oružani sukobi nisu ni blizu kraju. U najboljem slučaju, ritam eskalacije ukazuje na mogućnost da se rat dalje intenzivira i moguće prelje u druge krajeve Ukrajine, pa čak i druge zemlje. U svjetlu obima zločina počinjenih u Ukrajini, intervencija koja bi ublažila patnje civilnog stanovništva i spriječila dalje zločine, nije samo obaveza međunarodne zajednice – ona je neophodnost.

Obrazloženje argumenta za intervenciju koje se ne tiče zakona

Kada se ima na umu duga povijest ruskog poricanja ukrajinskog suvereniteta i teritorijalnog integriteta koja ima obilježja više elemenata Stantonovih deset faza genocida, lako je bilo predvidjeti da će se desiti vojna invazija na Ukrajinu koja je i počela 2022. godine. Van fokusa međunarodne zajednice, sukob u Ukrajini je prevazišao rane faze prevencije.

Na svom samom početku, invazija na Ukrajinu je već prevazišla obilježja rane i neposredne prijetnje, što znači da se nije više moglo očekivati da preventivne mjere koje se mogu primjeniti u ovim fazama donesu rezultate u smislu prekida ili bar privremene obustave progona ugrožene grupe, posebno u Donbasu.

Rat u Ukrajini je dostigao fazu kada je nemoguće zatvoriti oči pred ozbiljnošću sukoba i njegovim rastućim intenzitetom. Jedno posebno obilježje ruskog ratovanja u Ukrajini je kulturni genocid, za koji se vjeruje da se ne radi o kolateralnoj šteti, nego namjernom uništavanju kulture, historije i tradicije Ukrajine.⁶² Osim toga, napadi na civile i civilnu infrastrukturu su sve žešći. Obje ove metode ratovanja su namjerne i sistematske, opravdane retorikom koja otvoreno i jasno negira i namjerava uništiti samo pravo na postojanje Ukrajine.

⁶⁰ Vidjeti, na primjer, Gressel, Gustav. "Shadow of the bomb: Russia's nuclear threats." *European Council on Foreign Relations*. 7.7.2022. Dostupno na: <https://ecfr.eu/article/shadow-of-the-bomb-russias-nuclear-threats/>.

⁶¹ Nechepurenko, Ivan. "Russia's territorial aims in Ukraine have expanded, the foreign minister says." *The New York Times*. 20.7.2022. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/live/2022/07/20/world/ukraine-russia-war#russia-ukraine-territory-expansion-lavrov>.

⁶² Voronova, Anya i Selin Songur. "Cultural Genocide in Ukraine: The Systemic Destruction of a People." *Cultural Genocide*, Izdanje 31. 1.11.2022. Dostupno na: <https://shuddhashar.com/cultural-genocide-in-ukraine-the-systemic-destruction-of-a-people/>.

Ova dva elementa zajedno mogu biti dovoljna da potvrde da rat u Ukrajini može imati više obilježja genocida, uključujući i poricanje.

Budući da „genocid ne mora imati formu masovnog nasilja da bi bio pravno prepoznat kao genocid,“⁶³ međunarodna zajednica mora pokazati predanost punom poštivanju pravno obavezujućih odredaba međunarodnog prava, uključujući i obavezu da štiti.

Pravni osnov za intervenciju

Iako ovaj izvještaj može ponuditi samo okvirne upute koje se tiču krivičnog i humanitarnog prava, i nema snagu kvalificiranih sudskih tijela, rezultati izvještaja ukazuju da su protiv civilnog stanovništva Ukrajine ruske vojne i prorусki paravojne separatističke snage počinile gnusna kršenja međunarodnog prava. Ovaj izvještaj identificira opasnost od sljedećih djela koja bi zahtijevala dalju istragu i moguće krivične postupke:

- **Ratni zločini:** Postupanja ruskih i prorусkih snaga održavaju potpuno zanemarivanje međunarodnog humanitarnog prava i običaja ratovanja. Rezultati ovog izvještaja navode da vjerovatnoću da su počinjeni sljedeći ratni zločini: namjerno ubijanje, sakaćenje, mučenje, namjerno izazivanje prekomjerne patnje, ranjavanje ili ugrožavanje zdravlja, prekomjerno uništavanje imovine bez vojne neophodnosti počinjeno na nezakonit način, silovanje i seksualni zločini, namjerno uskraćivanje prava na suđenje ratnim vojnim zarobljenicima i drugim zaštićenim osobama, nezakonita deportacija ili premještanje, nezakonito zadržavanje, korištenje zabranjenih oružja.
- **Zločini protiv čovječnosti:** Prema procjenama datim u ovom izvještaju, postoje indikacije da su ruske snage počinile sljedeće zločine protiv čovječnosti u sklopu sveobuhvatnog i sistematskog napada na civile: ubistva, deportacije ili prisilno premještanje stanovništva, progon populacije na osnovu identiteta, prisilni nestanak osoba, drugo nehumano postupanje iste ili slične naravi počinjeno namjerno koje izaziva ozbiljnu patnju ili ugrožava fizički i psihički integritet i zdravlje osobe.

Ne postoje nedoumice kada su u pitanju ideološki i politički motivi invazije na Ukrajinu, a sve je više dokaza da su civili namjerno i sistematski izloženi zbog nacionalne ili etničke pripadnosti što ukazuje na postojanje genocidne namjere. Ovaj izvještaj utvrđuje da invazija Ruske Federacije na Ukrajinu ima obilježja kršenja Povelje Ujedinjenih nacija i predstavlja, inter alia, zločin agresije.⁶⁴

Ruska invazija na Ukrajinu koja je počela 24.2.2022. godine je dovela ogromnih gubitaka života i imovine širom zemlje. Dostupni dokazi koji su navedeni u ovom izvještaju ukazuju da su u toku vojnih operacije ruske snage i njihovi separatistički saveznici pokazali krajnje nepoštivanje međunarodnog humanitarnog prava i običaja ratovanja, izvodeći neselektivne napade i brojna zvjerstva protiv ukrajinskih civila. Nema izgleda da će i jedna strana u sukobu kapitulirati, što impresivni ukrajinski otpor i dalje stavlja pred odlučnost Kremlja da osigura vojnu pobjedu, čini se po svaku cijenu. Kao takav, sukob će se sasvim sigurno nastaviti i vjerovatno eskalirati, sa dalekosežnim posljedicama ne samo po Ukrajinu, nego i regionalnu pa i globalnu sigurnost.

S obzirom na geopolitičke dimenzije sukoba, međunarodna intervencija je izuzetno složeno pitanje. Do sada su se međunarodne aktivnosti na suprotstavljanju ruskom ratovanju svodile uglavnom na ekonomske sankcije u kombinaciji sa vojnom pomoći Ukrajini. Iako se ruska ratna mašinerija pokazala prilično otporna na poduzete mjere, šira međunarodna akcija bi mogla podrazumijevati priličan rizik. Putinova administracija jasno ističe da bi bilo kakva zapadna vojna akcija dovela do eskalacije, aludirajući na mogućnost da se rat prelije iz Ukrajine na druge zemlje i razvije se u znatno veći sukob.

S druge strane, ako preventivne mjere i dalje ne budu vodile do smanjenja nasilja u Ukrajini, bit će potrebno razmotriti druge forme kolektivne akcije, ne isključujući i vojnu intervenciju, koja mora biti poduzeta u skladu sa međunarodnim pravom. U slučaju da dođe do intervencije, potrebno je napraviti dugoročne planove i poduzeti mjere na očuvanju održivog mira.

⁶⁴U članu 8 *bis* Rimskog statuta, zločin agresije znači: „planiranje, pripremu, pokretanje ili izvršenje čina agresije koji po svojem karakteru, težini i razmjeru predstavlja očigledno kršenje Povelje Ujedinjenih naroda, koje vrši osoba koja ima stvarnu moć nadzirati ili upravljati političkim ili vojnim djelovanjem države.“ Osim toga, „čin agresije“ znači uporabu oružane snage jedne države protiv suvereniteta, teritorijalne cjelovitosti ili političke neovisnosti druge države, ili na bilo koji drugi način protivno Povelji Ujedinjenih naroda. Svaki od sljedećih čina, neovisno o objavi rata smatrat će se, u skladu s Rezolucijom 3314 (XXIX) Opće skupštine Ujedinjenih naroda od 14. prosinca 1974., činom agresije:” Djela koja se mogu kvalificirati kao čin agresije su, na primjer, invazija, napad, bombardovanje, blokade, itd.

Imajući u vidu sve navedeno Memorijalni centar Srebrenica i Mehanizam za upozoravanje na i sprečavanje genocida i zločina protiv čovječnosti daju sljedeće preporuke:

- Ruske snage moraju **neodložno obustaviti činjenje ratnih zločina i kršenja ljudskih prava,**
- Sve strane u sukobu moraju raditi na **dugotrajnoj obustavi vatre.** U krajevima gdje je nasilje najjače potrebno je raditi na lokalnim primirjima i obustavi vatre.
- Rusija mora jasno pokazati da **poštuje međunarodne sporazume** o korištenju hemijskog, nuklearnog, kao i drugog zabranjenog oružja.
- Strane u sukobu moraju omogućiti **sigurno deminiranje** stambenih područja.
- Ruske snage moraju garantirati **neometan i siguran prolazak humanitarne pomoći i humanitarnih radnika** do onih kojima je pomoć potrebna.
- Ruske snage moraju garantirati **potpuno neometane i sigurne prolaze za evakuaciju ljudi u pokretu.**
- Sve snage u sukobu moraju osigurati **zaštitu povratnika i manjina** i ne smiju uskratiti prava niti jednoj grupi, uključujući i ratne vojne zarobljenike.
- Međunarodna zajednica mora **pružiti političku podršku** pregovorima između Ukrajine i Rusije.
- Međunarodni akteri moraju intenzivirati **ekonomske i diplomatske sankcije** protiv Rusije.
- Međunarodna zajednica mora poduzeti mjere da se osigura **pravna odgovornost** pred međunarodnim ili domaćim pravosuđem za sve zločine počinjene u toku sukoba. Ovo između ostalog znači da više zemalja preda Deklaraciju o intervenciju Međunarodnom sudu pravde.
- Međunarodna zajednica, uključujući i međunarodne i nevladine organizacije mora pokazati spremnost da osigura da se dugotrajnom procesu ka **tranzicijskoj pravdi i izgradnji mira** u Ukrajini pristupi holistički.